Destan: Doğal ve Yapma Destan, Türk Destanları

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1. **a) doğal b) yapma c) motif**
Doğal destanlar anonimdir; yapma destanların şairi bellidir.

2. **Y – D – D – D**
Destanlarda yer ve zaman belirsizdir; olağanüstülük ön plandadır.

3. **A) Yazarı belli olan bireysel duyguların anlatıldığı metinlerdir.**
Destanlar bireysel duyguları değil, toplumu ilgilendiren olayları anlatır; doğal destanlar anonimdir.

4. **a–3 b–4 c–1 d–2**
Oğuz Kağan Hunlara, Ergenekon Köktürklere, Göç Uygurlara, Alp Er Tunga Sakalara aittir.

5. **C) Manas Destanı**
Manas, Kırgız Türklerine ait bir destandır ve Kazak-Kırgız kültürünün belgesi niteliğindedir.

6. **E) Ergenekon Destanı**
Demir dağı eritip vadiden çıkma olayı Köktürklere ait Ergenekon Destanı'nda anlatılır.

7. **Önceki: Bozkurt, Türeyiş, Alp Er Tunga**
Sonraki: Battal Gazi, Manas, Satuk Buğra Han
İslamiyet sonrası destanlarda İslam kültürünün izleri ve gazi tipi kahraman görülür.

8. **B) Kurt**
Gök yeleli kurt, Oğuz Kağan'da orduya yol gösterir; Bozkurt Destanı'nda da kurt önemli bir motiftir.

9. **D) Alp tipi**
İslamiyet sonrası anlatılarda bu tipin özelliklerini taşıyan ve İslam için savaşan gazi tipi ortaya çıkar.

10. **Örnek: Doğal destan anonimdir, yapma destanın şairi bellidir. Doğal destanda yer-zaman belirsiz ve olağanüstülük ağır basar; yapma destanda yer, zaman ve kişiler belirgin ve gerçekçidir.**
Doğal destan sözlü gelenekte oluşur, yapma destan yazılı olarak ortaya çıkar.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **C) Olayın geçtiği yer ve zamanın kesin olarak belirtilmesi**
"Bozkırda", "bir gün" ifadeleri yer ve zamanı belirsiz bırakır; bu destanın bir özelliğidir.

12 **Örnek: Kırk sayısı (kahramanın olağanüstü hızla büyüdüğünü gösterir), gök yeleli kurt (kutsal rehber; orduya yol göstererek zaferi hazırlar).**
"Yüzü aydan parlak" ifadesiyle ışık motifi de gösterilebilir.

13 **E) Ergenekon – Köktürk**
Kapalı vadi, dağın eritilmesi ve yurda dönüş Ergenekon Destanı'nın ana olaylarıdır.

14 **A) Halkın ortak ürünü olup yüzyıllar boyunca sözlü olarak oluşur.**
Sözlü gelenekte oluşup anonimleşme doğal destanın özelliğidir.

15 **B) İslami değerleri korumak için savaşan gazi tipi kahramanların öne çıkması**
Gazi tipi, alp tipinin yiğitlik özelliklerini taşır; ayrıca İslam için mücadele eder.

16 **D – Y – D – D**
Şu Destanı Sakalara aittir; Uygur destanları Türeyiş ve Göç destanlarıdır.

17 **D) Ad verme**
Destanlarda kahramanın ya da boyların adları çoğunlukla bir olay sonrasında verilir.

18 **C) Toplumun inançlarını, yaşayışını ve değerlerini kuşaktan kuşağa aktarması**
Destanlar sözlü gelenekle aktarılarak toplumun kültürünü ve değerlerini yaşatır.

19 **E) Yapma destan, çünkü yer, zaman ve kişiler belirgindir.**
"Mart sabahı, saat beş", "boğaz", "Mehmet Onbaşı" gibi ayrıntılar yer, zaman ve kişiyi belirginleştirir.

20 **Örnek: Kahraman topluma örnek gösterilir; birlik, cesaret, vefa gibi değerlerin yeni kuşaklara aktarılması ve toplumun bu değerler etrafında bütünleşmesi amaçlanır.**
Destan kahramanı, toplumun ideal insan tipini temsil eder.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **B) Destanlar bir milletin kimliğini ve dünya görüşünü yansıtan belgelerdir.**
Paragraf, destanın bir milletin kökenini, inancını ve değerlerini gösterdiğini vurgular.

22 **C) I ve II**
III yanlıştır: İslamiyet sonrası anlatılarda yeni değerler eklenmiş, eski kültürün izleri de sürmüştür.

23 **A) Türeyiş Destanı – Köktürk**

Türeyiş Destanı Uygurlara aittir; Köktürk destanları Bozkurt ve Ergenekon'dur.

24 **D) İslamiyet'in kabulünden sonraki destanlar arasında yer alır ve gazi tipi bir kahramanı anlatır.**

Notlar Seyyid Battal Gazi Destanı'na aittir; kahraman İslam için savaşan gazi tipidir.

25 **E) Destan olaylarının geçtiği yer ve tarihler kesin olarak bellidir.**

Açıklamada yer ve tarih bilgisi yoktur; destanlarda bu unsurlar belirsizdir.

26 **Yaratıcısı: anonim / şairi belli. Yer-zaman: belirsiz / belirgin. Olağanüstülük: çok / az ya da hiç.**

Yapma destan, önemli bir tarihî olayı bir şairin kaleminden anlatır.

27 **A) Toplumdan kopuk değil, topluluğun temsilcisi olan bir kişidir.**

Parçadaki son cümle, kahramanın başarısının toplumun başarısı olduğunu belirtir.

28 **B) Metnin kaç sayfalık bir kitapta yayımlandığı**

Yayımlanan kitabın hacmi, destanın kültürel kimliğiyle ilgili bir bilgi vermez.

29 **E) Kahramanın yenilgiye uğrayıp yurdunu kaybetmesi**

Özetlenen olay örgüsünde yenilgi ya da yurdun kaybedilmesine ilişkin bir olay yoktur.

30 **Örnek: Destanlarda olaylar olağanüstü biçimde anlatılır, tarihler kesin değildir. Yine de Ergenekon'da Köktürklerin yaşadığı yıkım ve yeniden toparlanma, Oğuz Kağan'da Hun hükümdarı Mete'nin fetihleri gibi gerçek tarihî olayların izleri görülür.**

Olağanüstülük ile tarihî gerçeklik arasındaki ilişki kurulmalıdır.